

The Abraham Arbesfeld
Kollel Yom Rishon

Sunday Morning Learning Program for Men

WWW.KOLLELYOMRISHON.ORG

ברכת

הגומל

Rabbi Yaakov Neuberger

יז' טבת תש"ע • January 3, 2010

(1) שלחן ערוך – או"ח (ריט:א)

ארבעה צריכים להודות. יורדי הים כשעלו ממנה, והולכי מדברות כשיגיעו לישוב, ומי שהיה חולה ונתרפא, ומי שהיה חבוש בבית האסורים ויצא, וסימנך: וכל החיים יודוך סלה. "חולה" "יסורים" "ים" "מדבר".

(2) תלמוד בבלי – מס' ברכות (נד:)

אמר רב יהודה אמר רב: ארבעה צריכין להודות - יורדי הים, הולכי מדברות, ומי שהיה חולה ונתרפא, ומי שהיה חבוש בבית האסורים, ויצא. יורדי הים מנלן - דכתיב: +תהלים ק"ז+ יורדי הים באניות וגו' המה ראו מעשי ה', ואומר: ויעמד רוח סערה יעלו שמים ירדו תהומות, ואומר: יחוגו וינעו כשכור, ואומר: ויצעקו אל ה' בצר להם ומצוקותיהם יוציאם, ואומר: יקם סערה לדממה, ואומר: וישמחו כי ישתקו, ואומר: יודו לה' חסדו ונפלאותיו לבני אדם. הולכי מדברות מנלן - דכתיב: תעו במדבר בשימון דרך עיר מושב לא מצאו ויצעקו אל ה' וידריכם בדרך ישרה, יודו לה' חסדו. מי שחלה ונתרפא - דכתיב: אולים מדרך פשעם ומעונותיהם יתענו כל אכל תתעב נפשם וגו', ויצעקו אל ה' בצר להם וגו', ישלח דברו וירפאם וגו', יודו לה' חסדו. מי שהיה חבוש בבית האסורין, מנלן? - דכתיב: ישבי חשך וצלמות וגו', כי המרו אמרי אל וגו', ואומר: ויכנע בעמל לבם וגו', ואומר: ויצעקו אל ה' בצר להם, ואומר: יוציאם מחשך וצלמות וגו', ואומר: יודו לה' חסדו. מאי מברך? - אמר רב יהודה: ברוך גומל חסדים טובים. אביי אמר: וצריך לאודווי קמי עשרה, דכתיב: +תהלים ק"ז+ וירוממוהו בקהל עם וגו'. מר זוטרא אמר: ותרין מינייהו רבנן, שנאמר: +תהלים ק"ז+ ובמושב זקנים יהללוהו. מתקיף לה רב אשי: ואימא כולהו רבנן! - מי כתיב בקהל זקנים? בקהל עם כתיב. - ואימא: בי עשרה שאר עמא, ותרי רבנן! - קשיא. רב יהודה חלש ואתפח, על לגביה רב חנא בגדתאה ורבנן, אמרי ליה: בריך רחמנא דיהבך ניהלן ולא יהבך לעפרא. אמר להו: פטרתון יתי מלאודווי. והא אמר אביי: בעי אודווי באפי עשרה! - דהווי בי עשרה. והא איהו לא קא מודה! - לא צריך, דעני בתרייהו אמן.

(3) תהלים (קז:ו-ח, כא-כב)

(ו) קָטַנְנוּ עִם אֲבוֹתֵינוּ הַעֲוִינוּ הַקְּשָׁעָנוּ: (ז) אֲבוֹתֵינוּ בְּמִצְרַיִם לֹא יָזְכְּרוּ אֶת רַב הַסִּדִּיךְ וַיִּמְרוּ עַל יָם סוּף: (ח) וַיִּוְשָׁעֵם לְמַעַן שְׁמוֹ לְהוֹדִיעַ אֶת גְּבוּרָתוֹ: (כא) שָׁכַחוּ אֶל מוֹשִׁיעֵם עֲשֵׂה גֹד לֹת בְּמִצְרַיִם: (כב) נִפְלְאוֹת בְּאֶרֶץ חָם נוֹכָאוֹת עַל יַם סוּף:

(4) רש"י – ויקרא (ז:יב)

(יב) אם על תודה יקריבנו - אם על דבר הודאה על נס שנעשה לו, כגון יורדי הים והולכי מדברות וחבושי בית האסורים וחולה שנתרפא שהם צריכין להודות שכתוב בהן (תהלים קז - כא - כב) יודו לה' חסדו ונפלאותיו לבני אדם ויזבחו זבחי תודה. אם על אחת מאלה נדר שלמים הללו, שלמי תודה הן, וטעונות לחם האמור בענין, ואינן נאכלין אלא ליום ולילה, כמו שמפורש כאן והקריב על זבח התודה - ארבעה מיני לחם חלות, ורקיקין, ורבוכה, שלשה מיני מצה, וכתיב (פסוק יג) על חלת לחם חמץ וגו', וכל מין ומין עשר חלות, כך מפורש במנחות (עז א). ושעורן חמש סאין ירושלמיות שהן שש מדבריות, עשרים עשרון: מרבכת - לחם חלוט ברותחין כל צרכו

(5) רמב"ם – הל' ברכות (י:ח)

ארבעה צריכין להודות, חולה שנתרפא, וחבוש שיצא מבית האסורים, ויורדי הים כשעלו, והולכי דרכים כשיגיעו לישוב, וצריכין להודות בפני עשרה ושנים מהם חכמים שנאמר וירוממוהו בקהל עם ובמושב זקנים יהללוהו, וכיצד מודה וכיצד מברך, עומד ביניהן ומברך, ברוך אתה יי' אלהינו מלך העולם הגומל לחייבים טובות שגמלני כל טוב, וכל השומעין אומרים שגמלך טוב הוא יגמלך סלה.

(6) הגהות מיימוני (שם)

פירש רבינו יוסף דדוקא חולה שנפל למשכב אבל חש בראשו או במעיו ולא נפל למשכב אין צריך לברך אמנם בערוך בערך ארבעה פירוש בשם רב האי גאון שאפילו חושש בראשו או בגרונו נהגו לברך אחר שקראו בתורה ע"כ:

(7) מגן אברהם – או"ח (ריש סי' ריט')

קטן א"צ להודות דל"ש לומר לחייבים טובות דהא לאו בר עונשין הוא ואם יאמר על אביו לחייבים וכו' זה אסור לו לעשות ואם נאמר דידלג מלת חייבים אין לשנות מטבע שטבעו חכמים וא"ל דחייבים קאי עליו דמצד הגלגול באין עליו יסורין דמנא ידע דלמא הוא בחטא אביו (רמ"מ סי' ד): בכ"ה תמה למה אין הנשים מברכות ברכה זו ואי משום דבעי ל' הא דבדיעבד סגי בלא ל' ולכן תברך בפני איש א' או בפני נשים עכ"ל ואפשר שמנהגן מפני שס"ל שברכות אלו רשות:

8) שלחן ערוך – או"ח (ריט:ז-י)

סעיף ז: באשכנז וצרפת אין מברכין כשהולכין מעיר לעיר, שלא חייבו אלא בהולכי מדברות דשכיחי ביה חיות רעות ולסטים; ובספרד נוהגים לברך, מפני שכל הדרכים בחזקת סכנה; ומיהו בפחות מפרסה אינו מברך, ואם הוא מקום מוחזק בסכנה ביותר, אפילו בפחות מפרסה.

סעיף ח: בכל חולי צריך לברך, אפילו אינו חולי של סכנה ולא מכה של חלל, אלא כל שעלה למטה וירד, מפני שדומה כמי שהעלוהו לגרדום (פי' מעלות שעושין דיינים לשבת כשדנין) לידון, ואין הפרש בין שיש לו מיחוש קבוע ובא מזמן לזמן, ובין שאינו קבוע. הגה: י"א דאינו מברך רק על חולי שיש בו סכנה, כגון מכה של חלל (טור בשם הראב"ד והר"ר יוסף וכן נוהגין באשכנז).

סעיף ט: הני ארבעה לאו דווקא, דה"ה למי שנעשה לו נס, כגון שנפל עליו כותל, או ניצול מדריסת שור ונגיחותיו, או שעמד עליו בעיר אריה לטורפו, או אם גנבים באו לו אם שודדי לילה וניצול מהם וכל כיוצא בזה, כולם צריכים לברך הגומל; וי"א שאין מברכין הגומל אלא הני ארבעה דוקא, וטוב לברך בלא הזכרת שם ומלכות.

9) תלמוד בבלי – מס' ראש השנה (יח.)

היה רבי מאיר אומר: שנים שעלו למטה וחולייין שוה, וכן שנים שעלו לגרדום לידון ודינן שוה, זה ירד וזה לא ירד, זה ניצל וזה לא ניצל. מפני מה זה ירד וזה לא ירד, זה ניצל וזה לא ניצל? זה - התפלל ונענה, וזה התפלל ולא נענה. מפני מה זה נענה וזה לא נענה? זה התפלל תפלה שלימה - נענה, וזה לא התפלל תפלה שלימה - לא נענה. רבי אלעזר אמר: כאן - קודם גזר דין, כאן - לאחר גזר דין.

10) תלמוד בבלי – מס' שבת (לב.)

וגברי היכא מיבדקי? - אמר ריש לקיש: בשעה שעוברים על הגשר. גשר ותו לא? אימא: כעין גשר. רב לא עבר במברא דיתב ביה גוי, אמר: דילמא מיפקיד ליה דינא עליה, ומתפיסנא בהדיה. שמואל לא עבר אלא במברא דאית ביה גוי, אמר: שטנא בתרי אומי לא שליט. רבי ינאי בדיק ועבר. רבי ינאי לטעמיה, דאמר: לעולם אל יעמוד אדם במקום סכנה לומר שעושין לו נס - שמא אין עושין לו נס. ואם עושין לו נס - מנכין לו מזכותיו.

11) משנה ברורה (ריט:כה)

מפני שדומה כמי שהעלוהו וכו' - שאין אנו יודעים איך יצא דינו כמו כן בחולה כיון שנפל למשכב אין אנו יודעים סופו שכמה פעמים אע"פ שתחלתו לא היה סכנה לבסוף מתגברת המחלה ובא לידי סכנה: